

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ

„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Изследването представлява адаптация на Въпросник за проблемни личностни черти в детска възраст (ANDERSHED ET AL., 2014) в начална образователна степен. Инструментът представлява рейтингова скала за оценка на деца от предучилищна и начална училищна възраст, попълвана от учители и родители. Конструиран е въз основа на трикомпонентния модел на психопатната личност и е предназначен за ранна идентификация на деца с потенциални психопатни черти, в повишен риск за по-тежки и хронични асоциални прояви. Въпросникът е обект на адаптация в широк междукултурен контекст, с потвърдена надеждност и валидност в редица страни. На този етап българската адаптация на инструмента е осъществена в предучилищна възраст, на база рейтингови оценки на учители върху 1220 деца на 4-7 години (Калчев и съавтори, 2018).

ЦЕЛИ НА ПРОЕКТА

ЦЕЛ НА ПРОЕКТА Е АДАПТАЦИЯ НА БЪЛГАРСКИ ВАРИАНТ НА ВЪПРОСНИК ЗА ПРОБЛЕМНИ ЧЕРТИ В ДЕТСКА ВЪЗРАСТ В НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ, КАТО СЕ РАЗШИРИ ВИДА И ХАРАКТЕРА НА ВАЛИДИРАЩИТЕ ПРОМЕНИЛИВИ, С ВКЛЮЧВАНЕТО НА ПОКАЗАТЕЛИ ЗА УСПЕШНА ПСИХОСОЦИАЛНА АДАПТАЦИЯ ПРЕЗ НАЧАЛНАТА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ. ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ПОДОБЕН ИНСТРУМЕНТ БИ БИЛО ПОЛЕЗНО НЕ САМО ЗА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ, Но ПРЕДИ ВСИЧКО ЗА ПРАКТИЧЕСКИ ЦЕЛИ В РАМ-КИТЕ НА ИНДИВИДУАЛНОТО ПСИХОЛОГИЧНО ОЦЕНЯВАНЕ.

ОЦЕНКАТА НА ПРОБЛЕМА И В НАЧАЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН РАЗШИРЯВА ВЪЗРАСТОВИЯ ДИАПАЗОН НА ИЗПОЛЗВАНЕ НА ВЪПРОСНИК ЗА ОЦЕНКА НА ПРОБЛЕМНИ ЛИЧНОСТНИ ЧЕРТИ, КАТО СЪЗДАВА ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА ДИНАМИКАТА НА ОЦЕНЯВАННИТЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ. ТОВА НА СВОЙ РЕД Е ПРЕДПОСТАВКА ЗА СВОЕВРЕМЕННА ИНТЕРВЕНЦИЯ ПРИ ДЕЦА С РАННИ И ПО-ТЕЖКИ/ХРОНИЧНИ АСОЦИАЛНИ ПРОЯВИ И НАРУШАВАЩО НОРМИТЕ ПОВЕДЕНИЕ..

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящото изследване представя оценка на факторната структура на Въпросник за проблемни личностни черти в детска възраст в извадка от български деца от начална училищна възраст. В сравнение с оригиналната структура на CPTI (COLLINS ET AL., 2014) данните, получени с помощта на конфирматорен факторен анализ, потвърждават предимството на разработения с българската версия модел, с деца от предучилищна възраст (Калчев и съавт., 2018). От тази гледна точка данните, получени в две независими извадки, с деца от предучилищна и начална училищна възраст, дават основание за замяна на част от оригиналните айтеми за оценка на междуличностната дименсия и добавяне на нови признания. Конструираната по този начин междуличностна дименсия в българската версия на инструмента води до:

- (А) ПО-ДОБРИ ДИСКРИМИНИРАЩИ ВЪЗМОЖНОСТИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ДРУГИТЕ ДВЕ ДИМЕНСИИ (АФЕКТИВНА И ПОВЕДЕНЧЕСКА);
- (Б) РАЗГРАНИЧАВАНЕ НА ДВА КОМПОНЕНТА В РАМ-КИТЕ НА МЕЖДУЛИЧНОСТНАТА ДИМЕНСИЯ: ПРЕТЕНЦИОЗЕН И МАНИПУЛАТИВЕН;
- (В) БАЛАНСИРАНА ОЦЕНКА НА ТРИТЕ ДИМЕНСИИ, НА БАЗАТА НА ЕДНАКЪВ БРОЙ АЙТЕМИ.

Оценката на юрархичния модел с фактор от втори ред потвърждава емпиричните основания за използване като на общий баал на CPTI, така и оценката на равнище компоненти.

ТЕМАТИЧЕН ПРОЕКТ:

„АПРОБАЦИЯ НА
ВЪПРОСНИК ЗА
ПРОБЛЕМНИ ЛИЧНОСТНИ
ЧЕРТИ В НАЧАЛНА
УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ“

РЪКОВОДИТЕЛ:
ПРОФ. ДПСН ПЛАМЕН
КАЛЧЕВ

ДОГОВОР № 80-10-1/
16.04.2018

ПЕРИОД НА ИЗПЪЛНЕНИЕ
НА ПРОЕКТА:
АПРИЛ – НОЕМВРИ 2018 г.

Обща стойност:
4 300 лв.

РЕЗУЛАТАТИТЕ ПОКАЗВАТ ВИСОКИ РАВНИЩА НА НАДЕЖДНОСТ (ВЪТРЕШНА СЪГЛАСУВАНОСТ) НА ТРИТЕ ДИМЕНСИИ И В ДВЕТЕ ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ, КАКТО ЗА СПЕЦИФИЧНИ ВЪЗРАСТОВИ ПРОМЕНИ И РАЗЛИКИ ПО ПОЛ.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ: ПОЛУЧЕННИТЕ РЕЗУЛАТАТИ ПОЗВОЛЯВАТ ДА СЕ ОЦЕНИ ВЪПРОСНИКЪТ ЗА ПРОБЛЕМНИ ЛИЧНОСТНИ ЧЕРТИ В ДЕТСКА ВЪЗРАСТ КАТО ПОЛЕЗЕН ИНСТРУМЕНТ, ПРЕДНАЗНАЧЕН ЗА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ И ПРИЛОЖНИ ЦЕЛИ В ПРЕДУЧИЛИЩНА И НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ.

ПРЕДСТАВЯНЕ НА РЕЗУЛАТАТИТЕ ОТ ПРОЕКТА НА НАУЧНИ ФОРУМИ

КАЛЧЕВ, П., КОЛЕВА, С., АНДРЕЕВА, Л., ХАНЧЕВА, К., КРЪСТЕВА-СИМЕОНОВА, В., СТАЙКОВА, С., АНТОНОВА, А. БЪЛГАРСКА АДАПТАЦИЯ НА ВЪПРОСНИК ЗА ПРОБЛЕМНИ ЛИЧНОСТНИ ЧЕРТИ В ДЕТСКА ВЪЗРАСТ (CPTII) (1): ФАКТОРНА СТРУКТУРА И НАДЕЖДНОСТ. ДОКЛАД НА НАЦИОНАЛНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ДЕТСКА НЕВРОЛОГИЯ, ПСИХИАТРИЯ И ПСИХОЛОГИЯ НА РАЗВИТИЕТО С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ. София, 11-12 ОКТОМВРИ 2018 г.

КОЛЕВА, С., КАЛЧЕВ, П., АНДРЕЕВА, Л., ХАНЧЕВА, К., КРЪСТЕВА-СИМЕОНОВА, В., СТАЙКОВА, С., АНТОНОВА, А. БЪЛГАРСКА АДАПТАЦИЯ НА ВЪПРОСНИК ЗА ПРОБЛЕМНИ ЛИЧНОСТНИ ЧЕРТИ В ДЕТСКА ВЪЗРАСТ (CPTII) (1): ВАЛИДНОСТ И НОРМИ. ДОКЛАД НА НАЦИОНАЛНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ДЕТСКА НЕВРОЛОГИЯ, ПСИХИАТРИЯ И ПСИХОЛОГИЯ НА РАЗВИТИЕТО С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ. София, 11-12 ОКТОМВРИ 2018 г.

ПУБЛИКАЦИЯ ПО ТЕМАТА ПРОЕКТА

КАЛЧЕВ, П., КОЛЕВА, С., АНДРЕЕВА, Л., ХАНЧЕВА, К., КРЪСТЕВА-СИМЕОНОВА, В., СТАЙКОВА, С., АНТОНОВА, А. (2018, ПОД ПЕЧАТ). АПРОБАЦИЯ НА ВЪПРОСНИК ЗА ОЦЕНКА НА ПРОБЛЕМНИ ЛИЧНОСТНИ В ДЕТСКА ВЪЗРАСТ. ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ "Св. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ", ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ, КНИГА ПСИХОЛОГИЯ, ТОМ 108.